

УДК 351.78(061.1ЄС)(477)
DOI: 10.33990/2070-4038.27.2021.239238

Пасічник Василь Миколайович

*доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри європейської інтеграції та права
Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*
ORCID: 0000-0002-2447-2374
e-mail: v_pasychnyk@point.lviv.ua

БЕЗПЕКА ПРАЦІ ЯК СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Проаналізовано нормативне забезпечення безпеки праці як соціальної складової національної безпеки України в контексті євроінтеграції. Висвітлено головні проблеми та обґрунтовано необхідність удосконалення законодавства у сфері безпеки праці відповідно до європейських стандартів. З огляду на євроінтеграційний процес, висвітлено доцільність ширшого залучення інститутів громадянського суспільства, як суб'єктів соціальної складової національної безпеки України, до актуалізації законодавства щодо безпеки праці.

Ключові слова: безпека праці; охорона праці; національна безпека; адаптація; Європейський Союз; Україна.

Постановка проблеми. Соціальна стабільність, якісний рівень життя населення та створення передумов для гідного рівня життя та розвитку суспільства безпосередньо залежать від рівня забезпечення соціальної безпеки як складової національної безпеки України.

З метою формування політичної асоціації і всеосяжної та поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС), до зобов'язань України, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС [1], належить забезпечення поступової адаптації законодавства України до права, стандартів та практик ЄС, визначених у цій угоді, та забезпечення ефективного її виконання [2], зокрема у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей.

Питання адаптації законодавства України до законодавства ЄС врегульовано, зокрема, Концепцією Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 21.11.2002 р. [3] та Законом України “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 18.03.2004 р. [4], які визначають завдання щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС, спрямовані на реалізацію державної політики

та пріоритетних напрямів удосконалення діяльності органів державної влади у цій сфері.

Відповідно до Закону України “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 18.03.2004 р., її метою є досягнення відповідності правової системи України правовій системі Європейського Союзу з урахуванням критеріїв, що висуваються до держав, які мають намір до нього вступити [5].

Власне, реформування правової системи України та поступове приведення її у відповідність з європейськими стандартами, зокрема щодо безпеки праці, охорони життя та здоров'я, а також інших галузей, визначених Угодою про асоціацію, є змістом адаптації законодавства України у сфері безпеки праці як соціальної складової національної безпеки України, оскільки намір держави приєднатися до ЄС передбачає адаптацію власного законодавства та приведення його у відповідність із законодавством ЄС.

Зважаючи на те, що у державах-членах ЄС особлива увага звернена на забезпечення та реалізацію соціальних прав громадян, адаптація законодавства України щодо безпеки праці та приведення його у відповідність до законодавства ЄС у зазначеній сфері є пріоритетним напрямом удосконалення державної політики щодо безпеки праці як соціальної складової національної безпеки України в контексті євроінтеграції України.

Враховуючи викладене, метою дослідження є аналіз нормативного забезпечення безпеки праці як соціальної складової національної безпеки, з огляду на процеси європейської інтеграції України та з'ясування нормативно-правового контексту реформування її системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Деякі аспекти нормативного забезпечення охорони праці висвітлено у працях М. Бару, В. Венедиктова, С. Волошиної, Д. Карпенко, Л. Лазор, І. Шамшиної, В. Чернадчук, О. Ярошенка та інших. Однак особливості охорони праці як соціальної складової національної безпеки в контексті інтеграції України до Європейського Союзу потребують подальшого наукового дослідження, а нормативне регулювання цих особливостей – удосконалення.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Характеризуючи сучасний стан нормативно-правової бази сфери охорони праці, можна виокремити такі проблемні питання: основою чинної нормативно-правової бази з питань охорони праці є акти законодавства Союзу Радянських Соціалістичних Республік, що потребують першочергового перегляду та актуалізації; національне законодавство у сфері охорони праці загалом відповідає законодавству ЄС, а в деяких випадках законодавство України передбачає вищі вимоги щодо охорони праці, порівняно з міжнародними стандартами; різноманіття нормативних актів потребує обліку, що не має бути формальним. Основною вимогою до організації обліку нормативно-правових актів із охорони праці має бути забезпечення повноти інформаційного масиву, достовірності правової

інформації та зручності користування нею. Проведений аналіз нормативно-правової бази з питань охорони та безпеки праці свідчить про недостатню ефективність та незадовільний рівень нормативно-правового забезпечення сфери охорони праці в Україні. Це виявляється у тому, що наявний масив нормативно-правових актів у сфері охорони та безпеки праці часто суперечить положенням раніше прийнятих нормативних актів, містить акти і норми, що формально не діють через наявність прогалин і неузгоджених положень. Тому, на основі узагальнень теоретичної та нормативно-правової бази потребує окремого комплексного дослідження проблема нормативного забезпечення охорони праці як соціальної складової національної безпеки України в контексті європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Захист життя і здоров'я, прав і свобод людини та громадянина є першочерговим пріоритетом забезпечення національної безпеки. Національна безпека – це система заходів щодо забезпечення стану української нації (народу) як самостійного суб'єкта політичної влади і рівноправного учасника міжнародних відносин, носія суверенітету і головного джерела влади у своїй країні, коли оптимально збалансовані та захищені життєво важливі інтереси людини і громадянина, суспільства та держави, де відсутні загрози національним інтересам, національним цінностям та національному способу життя, і забезпечується його незалежність, стійкість і стабільність існування, саморозвиток та прогрес. Національна безпека є складним багатоаспектним явищем, що поєднує воєнну, соціальну, економічну, політичну, інформаційну та екологічну складові. З огляду на вищезазначене, безпека праці є важливою соціальною складовою національної безпеки, оскільки вона передбачає вжиття необхідних заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі праці та недопущення нещасних випадків у майбутньому. Від забезпечення безпеки праці значною мірою залежить забезпечення суспільної стабільності й задоволення українських національних інтересів.

В Україні Законом України “Про охорону праці” від 14.10.1992 р. встановлено єдиний порядок організації охорони праці шляхом регулювання за участю відповідних органів державної влади відносин між роботодавцем і працівником із питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища та визначення основних положень щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці [6]. Так, ст. 1 зазначеного закону визначає охорону праці як систему правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [7]. Таким чином, українське законодавство визначає охорону праці як явище, пов'язане практично з усіма сферами життєдіяльності суспільства (соціально-економічною, політичною, правовою тощо).

Водночас наукова спільнота розглядає поняття охорони праці у різних аспектах, зокрема як: широку систему соціальних та правових норм, заходів та засобів, що спрямовані, насамперед, на захист прав та інтересів трудящих, збереження трудових ресурсів працюючих [8]; один із інститутів трудового права, що регулюють відносини з охорони життя, здоров'я та працездатності шляхом установаження безпечних і нешкідливих умов праці [9]; сукупність правових норм, які належать до різноманітних галузей права, але об'єднані однією метою і завданнями – зберегти життя, здоров'я і працездатність працівника в процесі виконання ним своїх трудових обов'язків [10].

На нашу думку, поняття “охорона праці” охоплює своїм визначенням поняття “безпека праці” як захист працівника від ризиків, що пов'язані з процесом праці.

Таким чином, безпека праці як елемент захисту працівника є соціальною складовою національної безпеки, яка передбачає вжиття необхідних заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі праці та недопущення нещасних випадків у майбутньому.

Забезпечення соціального захисту працівників, повне відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, здійснюється за допомогою загальнообов'язкового державного соціального страхування, державних гарантій працівникам щодо їх соціального захисту, з огляду на настання нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Так, через настання нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання, законодавство України передбачає здійснення страхових виплат, зокрема: страхової виплати втраченого заробітку (або відповідної його частини), залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності; страхової виплати одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, які перебували на утриманні померлого); страхової виплати дитині, яка народилася інвалідом унаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності; страхового відшкодування витрат на медичну та соціальну допомогу [11].

В Україні, як і у багатьох розвинених європейських державах, забезпечення охорони та безпеки праці є однією з важливих державних функцій, реалізація яких здійснюється спеціальними державними органами, охорону праці визначено одним із головних напрямів державної політики, орієнтованих на сучасні та передові європейські моделі.

Однак аналіз джерел свідчить про необхідність комплексного дослідження нормативного забезпечення охорони праці з метою приведення законодавства України з охорони праці до відповідних стандартів ЄС.

Так, одним із суттєвих недоліків українського законодавства про охорону та безпеку праці є наявність великої кількості нормативних актів, що дублюють один одного, зокрема питання охорони та безпеки праці регламентують: Конституція України [12], Кодекс законів про працю України [13], Закони України “Про охорону праці” [14], “Про використання

ядерної енергії та радіаційний захист” [15], “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” [16], “Про соціальний діалог” [17], “Про об’єкти підвищеної небезпеки” [18], “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” [19], а також значна кількість указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України, що забезпечують практичну реалізацію та конкретизацію законодавства (міжнародного і національного) у сфері охорони та безпеки праці.

Комплексне регулювання питань охорони праці здійснює Закон України “Про охорону праці”, який визначає основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров’я в процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці та встановлює основні засади державної політики України щодо реалізації громадянами права на охорону праці.

Водночас, відповідно до ст. 157 Кодексу законів про працю України, “державні міжгалузеві та галузеві нормативні акти про охорону праці – це правила, стандарти, норми, положення, інструкції та інші документи, яким надано чинність правових норм, обов’язкових для виконання. Опрацювання та прийняття нових, перегляд і скасування чинних державних міжгалузевих та галузевих нормативних актів про охорону праці проводяться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони праці, за участю інших державних органів і професійних спілок у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Стандарти, технічні умови та інші нормативно-технічні документи на засоби праці і технологічні процеси повинні включати вимоги щодо охорони праці і погоджуватися з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони праці. У разі відсутності в нормативних актах про охорону праці вимог, які необхідно виконати для забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на певних роботах, власник або уповноважений ним орган зобов’язаний вжити погоджених з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, заходів, що забезпечать безпеку працівників” [20].

Відповідно до ст. 27 Закону України “Про охорону праці”, “нормативно-правові акти з охорони праці – це правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інструкції та інші документи, обов’язкові для виконання. Опрацювання та прийняття нових, перегляд і скасування чинних нормативно-правових актів з охорони праці провадяться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони праці, за участю професійних спілок і Фонду соціального страхування України та за погодженням з органами державного нагляду за охороною праці” [21].

Адаптацію законодавства України до законодавства ЄС потрібно розглядати як невід’ємну складову правової реформи, що відбувається в процесі глобальної економічної та політичної трансформації українського суспільства, зміцнення її національної безпеки. На сучасному етапі процес

інтеграції України в ЄС потребує широкого залучення підприємницьких та профспілкових організацій, соціальних груп та інших неурядових організацій у процес реалізації євроінтеграційної стратегії. Адже консультації з зацікавленими сторонами суспільства є невід'ємною частиною європейської інтеграції. Також для широкого залучення громадськості та організацій у процес реалізації євроінтеграційної стратегії України необхідно забезпечити правові основи заснування (як на державному, так і на місцевому рівнях) форумів із питань європейської інтеграції.

Поліпшення систем охорони та безпеки праці в країнах-членах ЄС зумовлене впровадженням за останні роки низки законодавчих і нормативних актів. Нормативне забезпечення ЄС у сфері безпеки і гігієни праці побудовано на принципі імплементації до національного законодавства держав-членів ЄС положень, цілей, принципів і норм, закладених у директивах ЄС із мінімальних вимог безпеки та гігієни праці, які спрямовані на загальноєвропейську гармонізацію умов безпеки та гігієни праці з метою забезпечення належної сумісності економічного і соціального прогресу шляхом їх упровадження.

Оновлення національних систем охорони праці з урахуванням європейського законодавства стосується, насамперед, нових учасників, законодавство яких має адекватно відображати загальноєвропейські положення у сфері охорони праці. Систему законодавства ЄС можна вважати наднаціональною, якій притаманні особливі риси.

Основу європейської нормативно-правової бази для заохочення безпеки та гігієни на робочих місцях створює Директива 89/391/ЄЕС "Про запровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки і гігієни праці працівників на виробництві" від 12.06.1989 р., яка є обов'язковою для усіх держав-членів ЄС, та інші окремі директиви, які регламентують окремі аспекти безпеки та гігієни праці та забезпечують адаптацію принципів Директиви 89/391/ЄЕС до конкретних завдань [22]. До системи управління охороною праці ЄС належать: Європейська Комісія, Дорадчий комітет з питань безпеки та гігієни праці, національні адміністрації, профспілки та організації роботодавців держав-членів ЄС, Європейське агентство з безпеки та гігієни праці, Міжнародна організація праці та Всесвітня організація охорони здоров'я. Політику ЄС у сфері охорони праці розробляє та реалізує Європейська Комісія відповідно до рекомендацій (висновків) Дорадчого комітету з питань безпеки та гігієни праці, сформованих на підставі результатів проведених консультацій із національними адміністраціями держав-членів ЄС, профспілками та організаціями роботодавців, із урахуванням результатів реалізації програм Європейського агентства з безпеки та гігієни праці, а також позицій Міжнародної організації праці та Всесвітньої організації охорони здоров'я. Держави-члени ЄС обмежили свій суверенітет і делегували частину власних повноважень співтовариству, які у межах визначених повноважень видають законодавчі акти, обов'язкові для держав-учасниць.

Питання адаптації законодавства з охорони та безпеки праці України до стандартів ЄС містить багато аспектів. Одним із таких аспектів є прийняття проекту Трудового кодексу України. Адже розроблення та укладання єдиного кодифікованого збірника актів законодавства, що регулюватиме відносини у сфері праці, зокрема питання охорони праці, зумовить наявність значних переваг та зменшить кількість неузгодженостей у законотворчому процесі. Окрім того, реалізація норм законодавства з охорони та безпеки праці, сформованого під впливом процесу адаптації, не є остаточним процесом, оскільки він є початком ще одного – систематичного моніторингу змін у законодавстві ЄС. Водночас моніторинг аналізу громадської думки та інформації, оприлюдненої у засобах масової інформації стосовно стану охорони праці, підготовка пропозицій із урахуванням такої інформації під час формування та реалізації державної політики щодо безпеки праці, сприятимуть пришвидшенню реагування суб'єкта законодавчої ініціативи у частині розробки та прийняття нових нормативно-правових актів, метою яких буде удосконалення системи охорони праці.

Отже, гармонізація законодавства – явище складне і багатовимірне, а членство України в Європейському Союзі є не єдиною його метою. Реформування національного законодавства з охорони праці у напрямі його зближення із законодавством ЄС має забезпечити високий рівень підготовки проектів нормативно-правових актів, удосконалення діючих, адже охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини у процесі її професійної діяльності.

Підсумовуючи наведене, доцільно зазначити, що дієвим засобом нормативного забезпечення охорони праці на сучасному етапі є поступове оновлення й актуалізація нормативно-правової бази, а саме законодавчих актів, які регулюють питання захисту працівників із одночасною їх адаптацією до вимог законодавства ЄС. При цьому, вона має здійснюватися таким чином, щоб нове законодавство було не лише прийняте, а й діяло на практиці. Хоча в Україні на сьогодні деякі вимоги з охорони праці навіть жорсткіші, ніж у Європейському Союзі, але на практиці вони не виконуються. Щоб забезпечити на практиці втілення державної політики у сфері охорони праці, необхідно вдосконалити організацію державного нагляду. Уникнути певних недоліків у майбутньому можливо шляхом: недопущення дублювання однакових правових норм у кількох нормативно-правових актах одночасно; прийняття нормативних актів із урахуванням реальних вимог щодо безпеки та охорони праці у різних сферах. Загальнонаціональними пріоритетами України в сучасних умовах повинні стати: створення повноцінних умов для збереження і розвитку робочої сили, соціальна захищеність найманих працівників, безпека й охорона праці.

Висновки та перспективи подальших розвідок. На підставі наведеного вище можна зробити висновок про те, що забезпечення безпеки

праці є пріоритетом і важливою соціальною складовою національної безпеки України. Міжнародна правова система та європейські стандарти в сфері охорони праці базуються на принципах охорони та захисту прав людини і громадянина. Тому адаптація вітчизняного законодавства до міжнародного та європейського законодавства сприятиме вдосконаленню чинних правових норм та створенню нових, які будуть сприяти забезпеченню безпеки праці, стійкості та стабільності в суспільстві, зміцненню національної безпеки України.

Реалізація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачає адаптацію законодавства України у сфері охорони та безпеки праці до європейських стандартів. Цей процес включає: діяльність уповноважених державних органів щодо дослідження законодавчого регулювання Європейського Союзу зазначеної сфери; порівняльну оцінку національного трудового законодавства на відповідність європейським стандартам регулювання вказаних відносин; формування висновків і пропозицій щодо зміни чинного законодавства; впровадження постійного моніторингу політики Європейського Союзу щодо охорони та безпеки праці. Однак процес адаптації законодавства України з питань охорони праці до вимог міжнародного та європейського законодавства знаходиться на початковому рівні та є проблемою, яка потребує значної уваги на всіх рівнях становлення.

Для адаптації до міжнародного та європейського законодавства необхідне вдосконалення чинних правових норм та створення нових, які будуть базуватися на європейських стандартах. Питання адаптації законодавства, а також різних його норм має багато аспектів. Одними з найважливіших серед них є:

- визначення та усунення протиріч у правах та обов'язках органів державного нагляду у різних нормативно-правових актах;
- визначення та усунення дублювання вимог безпеки праці, гігієнічних вимог тощо у декількох нормативних актах;
- визначення, перегляд та оновлення підзаконних нормативно-правових актів із питань безпеки та гігієни праці, які морально застаріли.

Перелічені аспекти здатні підвищити рівень безпеки праці, знизити рівень виробничого травматизму і професійних захворювань тощо, оскільки вони ліквідують неузгодженості чинного законодавства щодо безпеки праці.

При адаптації законодавства України щодо безпеки праці до вимог міжнародного та європейського законодавства, вимоги європейських норм і стандартів у галузі безпеки праці передбачають вирішення таких невідкладних завдань: забезпечення безпечних умов праці, запобігання виробничим травмам і захворюванням, гарантування безпеки продукції та послуг. Одночасно питання щодо використання економічних важелів та принципів стимулювання мають вирішальне значення.

Адаптація законодавства повинна відбуватися, базуючись на системному та превентивному підході, щоб забезпечити професійну безпеку та збереження здоров'я працівників.

Список використаної літератури

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 05.04.2021).

2. Рішення Ради асоціації між Україною та ЄС про внесення змін і доповнень до Додатка XXVII до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2739-19#n5> (дата звернення: 05.04.2021).

3. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України № 228-IV від 21.11.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-15#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України № 1629-IV від 18.03.2004 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 05.06.2021).

5. Там само.

6. Про охорону праці : Закон України № 2694-XII від 14.10.1992 р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 05.06.2021).

7. Там само.

8. Чорнобровка В. О. Поняття та значення охорони праці в Україні // Європейські перспективи. 2012. № 3. С. 145.

9. Козак З. Я. Правове регулювання охорони праці : навч. посіб. Львів, 2003. С. 9.

10. Бек У. Багатоаспектність поняття охорона праці // Вісник Львівського університету. 2013. Вип. 57. С. 232. (Серія юридична).

11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України № 1105-XIV від 23.09.1999 р. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_1999_09_23/an/73/T991105.html (дата звернення: 05.04.2021).

12. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

13. Кодекс законів про працю України : Закон України № 322-VIII від 10.12.1971 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

14. Про охорону праці...

15. Про використання ядерної енергії та радіаційний захист : Закон України № 39/95-ВР від 08.02.1995 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

16. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування...

17. Про соціальний діалог в Україні : Закон України № 2862-VI від 23.12.2010 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

18. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України № 2245-III від 18.01.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

19. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України № 877-V від 05.04.2007 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

20. Кодекс законів про працю України...

21. Про охорону праці...

22. COUNCIL DIRECTIVE of 30 November 1989 on the minimum health and safety requirements for the use by workers of personal protective equipment at the workplace (third individual directive within the meaning of Article 16 (1) of Directive 89/391/EEC) (89/656/EEC). URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:31989L0656> (date of using: 05.04.2021).

Статтю подано: 19.04.2021

Статтю схвалено: 17.06.2021

Pasichnyk Vasyl Mykolayovych

*Associate Professor, Doctor of Public Administration,
Associate Professor of the European Integration and Law Department,
Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy
for Public Administration under the President of Ukraine
ORCID: 0000-0002-2447-2374
e-mail: v_pasychnyk@point.lviv.ua*

**LABOR SAFETY AS A SOCIAL COMPONENT OF THE NATIONAL
SECURITY OF UKRAINE IN THE CONTEXT
OF EUROPEAN INTEGRATION: LEGAL ASPECT**

Problem setting. Social stability, a high-quality living standard for the population, and the creation of prerequisites for a decent level of living and development of society directly depend on the level of ensuring social security as a component of the national security of Ukraine.

Recent research and publications analysis. Some aspects of the regulatory labor protection support are shown in the works of M. Baru, V. Venediktova, S. Voloshyna, D. Karpenko, L. Lazor, I. Shamshyna, V. Chernadchuk, O. Yaroshenko, and others. However, the peculiarities of labor protection as a social component of national safety in the context of Ukraine's integration into the European Union require some further scientific research, and the regulation of these features definitely needs to be improved.

The article aims to analyze the regulatory support of labor safety as a social component of national security, taking into account the processes of European

integration of Ukraine, and to clarify the regulatory context of reforming its system.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. The contradiction and inconsistency of the provisions in the Ukrainian legislation as for labor safety and the presence of numerous gaps in it determines the necessity to study this problem of the regulatory support for labor protection as a social component of the national security of Ukraine in the context of European integration.

Paper main body. The main priority for ensuring national security is the protection of life and health, human and civil rights, and freedoms. National security is a system of measures to ensure the state of the Ukrainian people (nation) as an independent subject of political power and an equal participant in international relations, the bearer of sovereignty and the main source of power in their country, when the vital interests of a person and citizen, society and the state are optimally balanced and protected. There are no threats to the national interests, national values, and national way of life, and its independence, stability, self-development, and progress are ensured. National security is a complex multidimensional phenomenon that combines military, social, economic, political, informational, and environmental components. So, labor safety is an important social component of national security, because it provides for the adoption of necessary measures aimed at preserving life, health, and working capacity of a person in the process of work and avoiding accidents in future. Providing public stability and meeting Ukrainian national interests largely depends on ensuring labor safety.

The law of Ukraine “On labor protection” of 14.10.1992 establishes a single procedure for organizing labor protection by regulating relations between an employer and an employee on issues of labor safety, health and the working environment, and the determination of basic provisions on the realization of the constitutional right of workers to protection of their life and health in the course of labor activity, to proper, safe and healthy working conditions.

Ukrainian legislation defines labor protection as a phenomenon related to almost all spheres of society (socio-economic, political, legal, etc.). At the same time, the scientific community considers the concept of labor protection in various aspects.

In this case, the concept of “labor protection” covers its definition of “labor safety” as the protection of the employee from the risks associated with the labor process.

Thus, labor safety as an element of worker protection is the social component of national security that involves necessary measures to saving human life, health, and working ability and avoiding future accidents.

Conclusions of the research and prospects for further studies. Based on the previous information, we can conclude that labor safety is an important social component of the national security of Ukraine. The international legal system and European standards of labor protection are based on the principles of protection and defense of human and civil rights. Therefore, the adaptation of local

legislation to international and European legislation will help to improve existing legal norms and create new ones that will contribute to labor safety and stability in society and strengthening the national security of Ukraine.

In the case of Ukrainian adaptation to international and European legislation, the requirements of European norms and standards in the field of labor safety provide for the solution of the following urgent tasks: ensuring safe working conditions, prevention of occupational injuries and diseases, providing the safety of products and services. At the same time, the use of economic levers and incentive principles is crucial.

Legislative adaptation has to be based on systematic and preventive approaches to ensure workers their labor safety and health.

Key words: labor safety; labor protection; national security; adaptation; European Union; Ukraine.

References

1. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeyskym Soyuzom, Yevropeyskym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony. (2021). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
2. Rishennya Rady asotsiatsiyi mizh Ukrainoyu ta YeS pro vnesennya zmin i dopovnen do Dodatka XXVII do Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeyskym Soyuzom, Yevropeyskym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony. (2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2739-19#n5> [in Ukrainian].
3. Pro Kontseptsiyu Zahalnoderzhavnoyi prohramy adaptatsiyi zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeyskoho Soyuzu. № 228-IV. (2002) [in Ukrainian].
4. Pro Zahalnoderzhavnu prohramu adaptatsiyi zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeyskoho Soyuzu. № 1629-IV. (2004) [in Ukrainian].
5. Ibid.
6. Pro okhoronu pratsi. № 2694-XII. (1992) [in Ukrainian].
7. Ibid.
8. Chornobrovka, V. O. (2012). Ponyattya ta znachennya okhorony pratsi v Ukraini. *Yevropeyski perspektyvy*, № 3, pp. 145 [in Ukrainian].
9. Kozak, Z. Ya. (2003). *Pravove rehulyuvannya okhorony pratsi*. Lviv. pp. 9 [in Ukrainian].
10. Bek, U. (2013). Bahatoaspektnist ponyattya okhorona pratsi. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, Issue 57, pp. 232 [in Ukrainian].
11. Pro zahalnoobovyazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya. № 1105-XIV. (1999) [in Ukrainian].
12. Konstytutsiya Ukrainy. № 254к/96-VR. (1996). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> [in Ukrainian].
13. Kodeks zakoniv pro pratsyu Ukrainy. № 322-VIII. (1971). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].
14. Pro okhoronu pratsi...

15. Pro vykorystannya yadernoyi enerhiyi ta radiatsiynyy zakhyst. № 39/95-VR. (1995) [in Ukrainian].
16. Pro zahalnoobovyazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya...
17. Pro sotsialnyy dialoh v Ukrayini. № 2862-VI. (2010) [in Ukrainian].
18. Pro obyekty pidvyshchenoyi nebezpeky. № 2245-III. (2001) [in Ukrainian].
19. Pro osnovni zasady derzhavnogo nahlyadu (kontrolyu) u sferi hospodarskoyi diyalnosti. № 877-V. (2007) [in Ukrainian].
20. Kodeks zakoniv pro pratsyu Ukrayiny...
21. Pro okhoronu pratsi...
22. COUNCIL DIRECTIVE of 30 November 1989 on the minimum health and safety requirements for the use by workers of personal protective equipment at the workplace (third individual directive within the meaning of Article 16 (1) of Directive 89/391/EEC) (89/656/EEC). URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:31989L0656>.

Paper submitted: 19.04.2021

Paper accepted: 17.06.2021

Цитування: Пасічник В. М. Безпека праці як соціальна складова національної безпеки України в контексті європейської інтеграції: нормативно-правовий аспект // Демократичне врядування : наук. вісн. Вип. 1(27) / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2021. URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.27.2021.239238>).

Citation: Pasichnyk, V. M. (2021). Bezpeka pratsi yak sotsialna skladova natsionalnoi bezpeky Ukrainy v konteksti yevropeiskoi intehratsii: normatyvno-pravovyi aspekt. *Democratic governance*, Issue 1(27). URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.27.2021.239238>).